

תבנית בית המקדש

השני

מסכת מידות

תבנית וצורת ומראה בית המקדש השני
עם ביאור נאה צח וברור המבאר בלשון קל ונהיר את תבנית בית המקדש השני
עם תמונות ותרשימים ברורים להבנה

ועתה יו"ל במהדורה מפוארת
ובתוספת מראי מקומות מפורטים עם סימני פיסוק וניקוד
ופתיחות ראשי תיבות, בעימוד נאה ומאיר עינים

ע"י

מכון אור לישרים - ירושלים - נהריה

שע"י מוסדות 'אביר יעקב' נהריה

שנת תשפ"ו לפ"ק

מהדורת
קרן טללי ברנה

מסכת מידות תבנית בית המקדש השני

©

כל הזכויות שמורות
לישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה נהריה
רח' אביר יעקב 27 נהריה

היות ומושקע במהדורה חדשה מפוארת זו
הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל
ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו אוסרים
בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל
העתקה חלקית מספר זה, וכן אין לתרגם או
לאכסן במחשב או לקלוט בכל דרך שהיא כל
חלק שהוא מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש
מסחרי בחומר הנדפס, בביאורים במקורות
ובכל ההוספות. ואין הספר נמכר אלא על מנת
שלא יעשה בו שימוש שלא כדין. ושארית
ישראל לא יעשו עולה.

נדפס בארץ ישראל
על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת
PRINTED IN ERETZ ISRAEL

הארות והערות יתקבלו בברכה
מכון אור לישיבה
רח' יוסף חכמי 30 ירושלים
פקס: 03-5423180

יוצא לאור על ידי
מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישיבה ירושלים
בראשות הרב שלמה אביחצירא שליט"א

עורך ראשי
הרב מנחם מנדל פומרניץ
ריש מתיבתא "עוז וזהר" ור"כ להוראה "באר ישראל"

עורך ענייני בית המקדש
הרב אברהם חיים הופמאן

הדמויות תלת מימד
הרב אליעזר בן חמו

עימוד
הרב שלום שטרנפלד

עיצוב כריכה ושער
ש"ס

נסדר ע"י ממלכת התורה עוז וזהר
בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א
אב"ד באר משה מאנסי

השקעה אדירה ומאמצים כבירים נעשו בכדי
שהתמונות יהיו מדויקות ע"פ חז"ל והמפרשים.
ובהיות שכשם שאי אפשר לברר בלי תבן כך אי
אפשר לספר בלי שגיאות, לכן
התמונות להמחשה בלבד.

הפצה והזמנות 'היכלי תורה'

באירופה:	באר"ב:	בארץ ישראל:
tel. 44-191-430-0333	tel. (718) 437-0054	טל. 02-9924603
fax. 44-191-430-0555	fax. (718) 437-3514	פקס. 03-5435884

בְּיִשְׁלָאָה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, בְּבֵית אֲבֹטִינָם, וּבְבֵית הַנִּיצוֹץ, וּבְבֵית הַמוֹקֵד. וְהָלוֹאִים בְּעֶשְׂרִים וְאַחַד מְקוֹם. חֲמִשָּׁה, עַל

בשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הַפְּהָנִים שׁוֹמְרִים. לֹא מִפְּנֵי פֶחַד לִסְטִים וְגַבִּים, אֲלָא שְׂכָבוֹד וְגִדְלָה הוּא לְבֵית שְׁלֹא יֵהָא בְּלֹא שׁוֹמְרִים, וְשִׁמְרָה זֹו מִצְוָתָה כָּל הַלֵּילָה. וְהִנֵּי שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁהַפְּהָנִים שׁוֹמְרִים, כְּנֶגֶד מַה שֶּׁפְּתוּב בַּתּוֹרָה (במדבר ג' לח) 'וְהַחֲנִיזִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קִדְמָה' וְגו' 'שִׁמְרֵם' מִשְׁמֶרֶת' לְמִשְׁמֶרֶת, רָמַז לְשִׁלְשָׁה מִשְׁמֶרֶת בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, וְכֵשֶׁם שֶׁבִּמְשָׁכָן הָיוּ אֶהָרָן וְשִׁנִּי בְּנָיו שׁוֹמְרִים בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, אִף בְּבֵית עוֹלָמִים כֵּן: בֵּית אַבְטִינָם וּבֵית הַנִּיצוּץ. שְׁתֵּי עֲלִיּוֹת הָיוּ בְּנוּיּוֹת בְּצֵד שְׁעָרֵי הָעֶזְרָה. וּבֵית הַמּוֹקֵד לֹא הִיתָה עֲלֶיהָ אֲלֵא כִּפֶּה, אַרְקוּלו"ט

בְּבֵית אֲבֹתֵינוּ. בֵּית אֲבֹתֵינוּ הָיוּ עוֹשִׂין אֶת
הַקְטוֹרֶת, כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ וּמַעֲרִיבִין סַמָּמִים: [יִזְמֵא יח:]

חמשה שערי הר הבית. ארבעה, על ארבע פנותיו מתוכו. חמשה, על חמשה שערי העזרה. ארבעה, על ארבע פנותיה מבחוץ. ואחד בלשכת

רבנו עובדיה מברטנורא

שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ולא היה אפשר לשומר לשמור בעמידה כל הלילה, לפיכך היו השומרים בפנות העזרה וכן השומרים בשערי העזרה שומרים מבחוץ, כדי שיהיו מתרין בישיבה, ואסמכוה אקרא, דכתיב 'שנים לפרבר', כלפי בר, כלומר חוץ לחומת העזרה:

הר הבית: וארבעה. שומרים אחרים על ארבע פנותיו: מתוכו. מבפנים לחומת הר הבית: על חמשה שערי עזרה. האי תנא סבר חמשה שערים בלבד היו לעזרה, ואפלו לדברי האומר לקמן (מ"ד) שבעה שערים היו, מודה שלא היה משמר אלא על חמשה: על ארבע פנותיה מבחוץ. לפי

לקוטי רש"י

מחנה לויה, כל הר הבית חוץ לחומת העזרה: [פסחים כו.]

'ובכשן תני קולך', על הכשן שיחרב, וינתן תרגם 'ובתרי טור ביתא', ואיני יודע לפרש האידך נופל לשון כשן בשערי הר הבית אם לא בשביל הדלתות שעושין מאלוני הכשן, והוא שם מקום. או לשון כשן מקום בקעה רחבה, כן היקף הר הבית מגרש ריח לבית המקדש: [ירמיה כג ב]

שערי העזרה. עזרה מחנה שכינה, והר הבית מחנה לויה, וכל העיר [ירושלים] מחנה ישראל: [פנחסין כב:]

שערי עזרה נתקדש עובדין בקדושת עזרה, חוץ משער ניקנור, מפני המצורע שעומד שם בעודו מחוסר כפורים ומכניס משם בהונותיו לעזרה: [פסחים פה:] מפני מה לא נתקדשה שער ניקנור בקדושת עזרה, והוא שער המזרחית של עזרה. [מפני שמצורעין] עומדין שם ביום שמונה לימי ספרו, לאחר שנתרפא וגלח וטבל והעריב שמשו בשביעי ועודנו מחוסר כפורים, ותנאי בהקומץ (מנחות כו.) מחוסר כפורים שנקנס לעזרה עונשו כרת, ונפקא לן מעוד טמאתו בו, ומכניס ידיו משם לעזרה לתת עליהן מדם האשם, שאילו מוציאו לחוץ היה נפסל ביוצא

כדאמרינן בזבחים (כד.) הואיל ורצפה מקודשת, דכתיב (מלכים א' ח סד) 'ביום ההוא קדש המלך את תוף החצר', וכלי שרת מקודשין, דכתיב (במדבר י א) 'וימשחם ויקדש אתם', מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת, אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה: [שבת יט:]

בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הפהגים, שהולכים יחפים על רצפת עזרה שהיא של שיש, והיו במקצעותיה לשכות פתוחות כקטוניות פתוחות לטרקלין: [יומא טו:]

מדורה היתה שם בעזרה, היסק גדול של אור להתחמם שם הפהגים המסיכים רגליהם בבית הכסא, שצריכין טבילה, כדמנן במסכת יומא (כח.) כל המיסף רגליו טעון טבילה: [ברכות כב:] כל מוקדה שבענין, לשון מערכת מדורה הוא: [יומא כב:]

מדורת בית המוקד שאינה צורך גבוה, אלא צורך כהנים: [שבת כ.] שערי הר הבית. הר הבית רחבה פנויה חוץ לעזרה: [פסחים נו:] הר הבית מחנה לויה: [פנחסין כב:]

הקרבן, ואחר בלשבת הפרכת, ואחר לאחורי בית הכפרת:

לקוטי רש"י

טרקסין, ושתיים כנגדן לחוץ בין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים, וכי היכי דבמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים הכי נמי במקדש ראשון: [יובא נר.]

פרכות המבדילות בין היכל לקדשי הקדשים שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון, ואנשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאד ולא יכול בנין בעובי אמה להתקיים בגובה כזה, ובהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים, ועשו שתי פרוכות וביניהם אמה, כדאמרין במסכת יומא (נא), ואותן פרוכות נעשו מקדשי בדר הבית. שבעה שערים, לעזרה. שתיים בדר, תחת אמה טרקסין. ושתיים כנגדן בעליה, להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין: [כתובות קו.]

לאחורי בית הכפרת. אחורי בית הכפרת, במערב העזרה היו אחת עשרה אמה חצר מכותל בית קדשי הקדשים לכותל מערבי של עזרה: [ברכות ה.] אחת עשרה אמה היה מקום פנוי אחורי בית הכפרת בין כותל התא לכותל עזרה: [יובא מו:]

אחורי בית הכפרת, אחת עשרה אמה היה אריר עד חומת העזרה למערב: [זבחים נה:]

לול, כמין חלון פתוח מן התא שאחורי בית הכפרת לאריר העזרה. והיינו דכתיב שנים לפר בר בספר עזרא (דברי הימים א' כו יח), משתעי במספר השומרים שהעמידו במקדש לכל הפתחין, וקאמר שני שומרים העמידו לפר והיינו לאותו לול: [זבחים נה:]

שוערים משמר, שוערים היו במשמר שלהם לשמור שערי הבית. באספי, כמו בסיפי השוערים: [נחמיה יב כה]

וביאה במקצת לאו שמה ביאה לעונשו על כך, אי נמי שמה ביאה וגזירת הכתוב היא 'והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר לפני ה' וגו' (ויקרא יד יא): [פסחים פה:]

בלשבת הפרכת. פרוכת לשון מחיצה הוא, ובלשון חכמים פרגוד, דבר המבדיל בין המלך ובין העם. תכלת וארגמן [ותולעת שני ושש משור], כל מין ומין היה כפול, בכל חוט וחוט ששה חוטין. 'מעשה חושב', כבר פרשתי שזו היא אריגה של שתי קירות, והציווין שמשני עבריה אינן דומין זה לזה. 'פרכים', ציורין של בריות יעשה בה: [שמות כו דא]

פרוכת חוטו כפול עשרים וארבעה, שכל מינין שבה כפולין יחד: [יובא עא:]

גירין, ליצ"ש. עשרים וארבעה חוטין, מקראי ילפינן במסכת יומא בפרק בא לו כהן גדול שחוטתו כפול עשרים וארבעה. ארפה ארבעים ורחבה עשרים, ארפה לגובהו של פתח אולם, ורחבה לרחבו, שפתח האולם גובהו ארבעים ורחבו עשרים ופרוכת פרוסה נגדו לצניעות בעלמא כך שמעתי. ולי נראה שאף פרוכת הדביר כך מדתו, רחבו לרחבו של היכל שהוא עשרים אמה, וגובהו לגובהו מן העלייה ועד הרצפה. ומשמונים ושתיים ריבוא, חוטין. לישנא אחרינא ריבוא, נערו העוסקות בה. ושלש מאות כהנים מטבילין אותה כשהיא נטמאת, והיינו לשון הוואי דלא בעי כולי האי: [חולין צ:]

פרוכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים: [מנחות סב:]

שלש עשרה פרוכות היו במקדש שני, שבעה לשבעה שערי העזרה, שתיים בדר בדר במקום אמה

המקוה מעל שער המים - ליד לשכת בית אבטינס

ליד לשכה זו יש מקוה, על גבי השער^ה.

מקוה זו היא חול, ואין לה קדושת העזרה^ט.

במקוה זו טובל הכהן הגדול את הטבילה הראשונה ביום הכיפורים, וגם טובל בה בימים שלפני יום הכיפורים^י.

אורך ורוחב בור המקוה אמה על אמה, וגובה המים שלש אמות^{יא}.

גובה חלל שער המים עשרים אמה, והמשקוף שמעליו עשוי מאבן שיש אחת ארוכה, בעובי פחות מאמה, כשאר שערי בית המקדש^{יב}.

הרי גובה שער המים עם בור המקוה שמעליו, מעט יותר מעשרים ושלש אמה^{יג}.

גאולת השכינה

וְאִף כְּשֶׁהָיָה לְגֹאֵל שְׂכִינָה עִמָּהּ, שְׁנֵאמֹר (דברים
(א) 'וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ', 'וְהָשִׁיב' לֹא נֵאמֹר
אֵלָּא 'וְשָׁב', מִלֵּמַד שֶׁהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁב עִמָּהּ
מִכֵּין הַגְּלִיּוֹת.
(גמרא מגילה כט.)

עשב שהוא מעלה עשן ראיתי כנגדי: **מגילת סמנין**. שכתובין בה שמות סמני הקטורת: **מכאן אמר בן עזאי**. ממעשה בית גרמו ובית אבטינס שבקשו חכמים לדחותם ממקומם ולא יכלו: **בשמך יקראו**. לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך בשם יקראו לבא ולשוב במקומך: **ומשלך יתנו לך**. כלומר לא משלהם הוא מתנה, אלא מזונות קצובים לך מן השמים: **ואין מלכות נוגעת בחברתה**. משהגיע זמן המלכות ליפול ותעמוד אחרת לא יאחר זמן כמלא נימא, אלא מי שזמנה ליפול בלילה נופלת בלילה, שנאמר (דניאל ה ל) 'ביה בליליא איתקטל בלשצר', ושזמנה ביום נופלת ביום, שנאמר (יחזקאל ל יח) 'ובתחפנחס חשך היום'.

ח. יומא ל"א. רמב"ם (מדות פ"ה מ"א), תפארת ישראל.

ט. יומא י"ט.

י. שם.

יא. יומא ל"א. וברבינו חננאל. וראה בתוס'.

יב. יומא ל"א:

יג. שם.

אמר ר' עקיבא, [פעם אחת] סח לי ר' ישמעאל בן לוגא, פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים, וראיתי [ששחק ובכה]. אמרתי לו, מפני מה בכית, אמר לי, כבוד אבותי נזכרתי. ומפני מה שחקת, אמר לי, שעתיד הקב"ה להחזירה לנו. ומפני מה נזכרת, אמר לי מעלה עשן כנגדי. הראהו לי, אמר לי שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם.

אמר ר' יוחנן בן נורי, פעם אחת מצאתי זקן אחד ומגילת סממנין בידו. אמרתי לו, מאין אתה. אמר לי, מבית אבטינס אני. ומה בידך, אמר לי, מגילת סממנין. הראהו לי, אמר לי, כל זמן שבית אבא היו קיימין לא היו מוסרין אותו לכל אדם, ועכשיו הרי הוא לך, והזהר בה. וכשבאתי וסחתי דברי לפני רבי עקיבא, אמר לי, מעתה אסור לספר בגנותן של אלו. מכאן אמר בן עזאי, בשמך יקראו, ובמקומך יושבוך, ומשלך יתנו לך, אין אדם נוגע במוכר לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. ע"כ.

פירוש רש"י: לפ"ס. לכתוש הסמנין ולערבם יפה, כמו שנאמר (שמות ל לה) 'ממולח': **להעלות עשן**. שלא היו מכירין בעשב שהוא מעלה את העשן זוקף ומתמר כמקל: **מיעט כבודם**. בחורבן ביתו: **מעלה עשן**.

שער המים ומעליו בית אבטינס ומקוה - מבט מהר הבית

בית אבטינס - מבט מהעזרה

